

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-28)

DÜNYA KANSER GÜNÜ 4 ŞUBAT 2022

Kanser, vücudun hemen her organında veya dokusunda başlayabilen, farklı türdeki hücrelerin kontrolsüz bir şekilde büyüyüp normal sınırlarını aşarak, vücutta diğer organlara yayılabilen geniş bir hastalık grubuna verilen genel bir isimdir.¹ Dünya genelinde, 2020 yılında yaklaşık 20 milyona yakın kişiye ilk kez kanser tanısı konulurken, yaklaşık 10 milyon kişi bu nedenle hayatını kaybetmiştir. 2020 yılında en çok meme kanseri tanısı konulurken, en çok ölüme sebep olan ise akciğer kanseri olmuştur.² Akciğer kanseri, prostat kanseri, kolorektal kanser, mide kanseri ve karaciğer kanseri erkeklerde en yaygın görülen kanser türleridir. Meme kanseri, kolorektal kanser, akciğer kanseri, servikal kanser ve tiroid kanseri ise kadınlar arasında en yaygın olanlarıdır. Tütün ve alkol kullanımı, sağlıksız beslenme, fiziksel hareketsizlik, hava kirliliği ve bazı kronik enfeksiyonlar kanserler için risk faktörleridir. Risk faktörlerini değiştirerek veya bunlardan kaçınarak kanser nedenli ölümlerin %30 ila %50'si önlenabilmekte iken, erken tanı ve tedavi ile hastaların yaşam süresi ve kalitesi artırılabilir. Öte yandan, gerek sağlıklı yaşam alışkanlıklarının genç yaşlardan itibaren bozulması, gerekse hizmetlerin varlığı ve/veya erişme, kullanmadaki eşitsizlikler nedeniyle korunabilir kanser morbidite ve mortalitesinde istenen düzeye çoğu durumda ulaşılamamaktadır. Toplumlarda kansere ilişkin risk faktörleri konusundaki farkındalık arttıkça, birincil korunma hedeflerine ulaşılabilmesi kolaylaşacaktır. Bu anlamda, Dünya Kanser Günü değerli bir imkan sağlamaktadır.

Dünya Kanser Günü ilk kez 4 Şubat 2000'de Paris'te düzenlenen Yeni Binyıl İçin Dünya Kansere Karşı Zirvesi'nde ortaya çıkmıştır. Paris Sözleşmesi araştırmayı teşvik etmeyi, kanseri önlemeyi, hasta hizmetlerini iyileştirmeyi, farkındalığı artırmayı ve küresel toplumu kansere karşı ilerleme kaydedecek şekilde harekete geçirmeyi amaçlamış ve her yılın 4 Şubat gününün Dünya Kanser Günü olması kararlaştırılmıştır.³

Kanserle mücadelede en önemli adım erken tanı ve tedavidir. Ülkemizde 3 kanser türünde tarama programları uygulanmaktadır. Kadınlarda meme kanseri tarama programı kapsamında 40-69 yaş arası kadınlara 2 yılda bir mamografi çekilmekte; rahim ağzı kanseri tarama programı

¹ [İnternet]https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1

² [İnternet]<https://gco.iarc.fr/today/fact-sheets-populations>

³ [İnternet]<https://www.worldcancerday.org/about-us>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-28)

kapsamında 30-65 yaş aralığındaki kadınlardan 5 yılda bir smear alınmakta ve HPV -DNA testi yapılmaktadır. Kolorektal kanser taramaları için 50-70 yaş aralığındaki erkek ve kadınlara 2 yılda bir gaitada gizli kan testi yapılmakta, 50-70 yaş arasında 10 yılda bir kolonoskopi önerilmektedir.

⁴ Kanser Erken Teşhis, Tarama ve Eğitim Merkezleri (KETEM) aracılığıyla bu tarama programları ücretsiz olarak sunulmaktadır.

Kanser ile mücadelede risk faktörlerini azaltmaya yönelik birincil korunma ve erken tanı ve tedaviyi hedefleyen ikincil korunma yanı sıra, kanser hastalarının düzenli takibi ve tedavisi ile yaşama kalitesini yükseltmeye, rehabilitasyona ve fataliteyi azaltmaya yönelik üçüncül korunma da önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilen COVID-19 hastalığı nedeniyle son 2 yıldır dünya genelinde diğer kronik hastalıklarda mücadelede olduğu gibi kanser ile mücadelede de zorluklar yaşanmaktadır. Dünya genelinde 18 Ocak 2022 tarihi itibarıyla yaklaşık 341 milyon vaka tespit edilmiş, 6 milyona yakın kişinin COVID-19'a bağlı olarak hayatını kaybettiği belirlenmiştir. ⁵ Kanserli bireylerde hastalığın yarattığı durumla birlikte kemoterapi, radyoterapi ve cerrahi gibi tedavilerin bağışıklık sisteminin zayıflatması nedeniyle enfeksiyonlara yatkınlık taşımakta olup, pandemi sürecinde kanserli hastalarda SARS-CoV-2 enfeksiyon riski daha yüksek bulunmuştur. Toplum genelinde olduğu gibi kanserli bireylerde de COVID-19'un bulaşmasını önlemek için öncelikle sosyal mesafeye önem vermek, uygun şekilde maske kullanmak, elleri düzenli olarak sabun ve suyla yıkamak veya alkol bazlı el dezenfektanı ile temizlemek, öksürürken veya hapşırıırken ağzınızı ve burnunuzu kapatmak önerilmektedir. ⁶ Hekim tavsiyelerine uygun şekilde kanserli hastaların hastalık süreçlerine uygun şekilde COVID-19 için yeterli sayı ve aralıkta aşılınmaları pandemi sürecinde hayati önem taşımaktadır⁷

Çoğu dünya ülkesinde COVID-19 ile mücadele sürecinde, sağlık hizmetlerinin çoğunda COVID-19 hastalarını tedavi etmek için yeniden düzenlemeye gidilmiştir. Yaşanan olağanüstü dönemde salgınla mücadele kapsamında kronik hastalık takipleri, kanser taramaları, rehabilitasyon hizmetleri gibi birçok sağlık hizmeti sunumu ertelenmiştir. Türkiye'de Sağlık Bakanlığı Faaliyet Raporu'na göre birinci basamakta kolorektal kanser, serviks kanseri ve meme kanseri taramaları

⁴ [İnternet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/kanser-taramalari> (Erişim tarihi:23.01.2022)

⁵ [İnternet] <https://covid19.who.int>

⁶ [İnternet] https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_3 (Erişim tarihi:23.01.2022)

⁷ [İnternet] <https://www.cancer.org/treatment/treatments-and-side-effects/physical-side-effects/low-blood-counts/infections/covid-19-vaccines-in-people-with-cancer.html> (Erişim tarihi:23.01.2022)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2021/2022-28)

2020 döneminde, 2019'a göre %70'ten fazla azalmıştır.⁸ COVID-19 pandemisi ile ilgili taramada uzun süreli bu gecikmeler, teşhislerin gecikmesine, sağlık sorunlarının kötüleşmesine ve halihazırda sağlıkta eşitsizlik yaşayan kadınlar arasında kanser ile ilgili eşitsizliklerinde artışa neden olabilir.⁹

Pandemi döneminde kanserin unutulmaması için 4 Şubat 2021 tarihinde, dünya çapında 800'den fazla etkinlik düzenlenmiştir. Dünya kanser günü teması 3 yıl sürmesi planlanarak 2022 yılında ise **"Bakım Açığını Kapatın"** olarak belirlenmiştir. Dünya Kanser Günü 2022, eşitlik konusuna odaklanan üç yıllık yeni bir kampanyanın ilk yılını işaret etmektedir. Üç yıllık kampanyanın ilk yılı, kanser bakımında hakkaniyet eksikliği konusunda farkındalığı artırmaya ve birçok insanın hizmetlere erişimde ve ihtiyaç duydukları bakımı almasında var olan engelleri ve bu engellerin bir kişinin hayatta kalma şansını potansiyel olarak nasıl azalttığını açıklamaya odaklanmaktadır.¹⁰

Kanser korunulabilir, tedavi ve rehabilite edilebilir bir hastalıktır. Ancak, başarı için bireylerin farkındalığı, erken yaşlardan itibaren sağlıklı yaşam alışkanlıklarını sürdürmesi, şikayetleri olduğunda sağlık sistemine zamanında başvurusu ilk ve en önemli adımdır. Pandemi boyunca kanserle mücadele için her zamankinden daha çok çaba, özen, iş birliği ve iletişim gerekeceği açıktır.

⁸ [İnternet] <https://sgb.saglik.gov.tr/TR-78823/tc-saglik-bakanligi-2020-yili-faaliyet-raporu-yayinlanmistir.html> (Erişim tarihi:23.01.2022)

⁹ [İnternet] <https://www.cdc.gov/media/releases/2021/p0630-cancer-screenings.html> (Erişim tarihi:23.01.2022)

¹⁰ [İnternet] <https://www.worldcancerday.org/close-care-gap> (Erişim tarihi:23.01.2022)